

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia

Musica Aeterna

Uus algus

Johanna Vahermägi ^{VIOOLA}

Kristi Kapten ^{KLAVER}

Reinut Tepp ^{KLAVESSIIN}

Kavas

Brahms, J. S. Bach, Hindemith

13.05.2026 — 19.00

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia suur saal

„Musica Aeterna“ on Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia (EMTA) kontsertide sari, mis toob publiku ette nii klaveri- kui ka kammermuusikaõhtuid. Sarja keskmes on kõrgetasemelised ja mitmekülgsed kontserdikavad EMTA tunnustatud õppejõudude ja väljapaistvate külalisesinejate esituses, pakkudes kuulajatele unustamatuid muusikaelamusi.

Johannes Brahms (1833–1897)

Sonaat violale ja klaverile Es-duur *op.* 120 nr 2 (1894)

I *Allegro amabile*

II *Allegro appassionato*

III *Andante con moto*

Johann Sebastian Bach (1685–1750)

Sonaat *viola da gamba*'le ja klavessiinile nr 1 G-duur
BWV 1027 (~1730–40)

I *Adagio*

II *Allegro ma non tanto*

III *Andante*

IV *Allegro moderato*

Paul Hindemith (1895–1963)

Sonaat violale ja klaverile *op.* 11 nr 4 (1919)

I *Fantasie*

II *Thema mit Variationen*

III *Finale (mit Variationen)*

Johanna Vahermägi (viola)

Kristi Kapten (klaver)

Reinut Tepp (klavessiin)

Iga lõpp on millegi uue algus. Nagu kevad äratav unest looduse uuele elule, nii leiame vahel märkamatu (aga jõuliselt) uusi algusi pidevalt tärkamas enda ümber. Samade mõtete ümber on põimitud ka kontserdil ettekandele tulevate sonaatide lugu.

Kas interpreedi väljendusriikas, hingestatud ja meisterlik mäng võib muuta muusikaajalugu? Siin on ilmekas näide. 1891. aasta kevadel leidis Meiningenis aset kontsert, kus solistina astus üles sealse õukonnaorkestri esiklarinetist Richard Mühlfeld. Saalis viibis **Johannes Brahms**, kes oli hiljuti otsustanud, et tema komponeerimise aeg on ümber saanud ning teatanud pensionile jäämise otsusest ka oma kirjastajale Fritz Simrockile. „On võimatu mängida klarinetit paremini, kui härra Mühlfeld seda teeb. Ta on absoluutselt parim, keda ma tean,“ kirjutas kuuldust vaimustunud Brahms Clara Schumannile. Mühlfeldi virtuoosne ja nüansirikas esitus vallandas Brahmsis uue loomeinnu, mille tulemusena valmisid klarinetitrio a-moll *op.* 114 ja klarinetikvintett h-moll *op.* 115 (1891) ning kaks klarinetisonaati *op.* 120 (1894). Laiema kasutuse huvides tegi ta neist kõigist alternatiivsed versioonid, milles klarinet on asendatud violalaga.

Oopus 120 on saanud nurgakiviks nii klarinetistide kui ka violamängijate duosonaadi repertuaaris. Need Brahmsi viimaseks jäänud kammerteosed annavad sissevaate autori introspektiivsesse hilisesse stiili, mida on iseloomustatud sõnaga „sügisene“. Eriti kehtib see **sonaadi Es-duur *op.* 120 nr 2** kohta, milles soe, inimhäälele lähedane violalämber kujundab tundeliselt lüürilist helimaastikku. Kaunitest meloodiatest tulvil graatsilisele avaosale (*Allegro amabile*) pakub kontrasti kirglik ja energiline skertso (*Allegro appassionato*). Finaal tugineb variatsioonivormile: helilooja arendab lihtsat algteemat üllatavates suundades läbi erinevate meeolude, faktuuride ja põnevate instrumentidevaheliste dialoogide.

Sonaadid *op.* 120 kõlasid Brahmsi ja Mühlfeldi poolt esmalt kahel privaatkonsertil – 1894. aasta septembris hertsog Georgile ja tema perekonnale ning novembris Clara Schumannile, seejärel aga avalikul esiettekandel 7. jaanuaril 1895 Viinis.

Erinevalt tänapäeva autoriõiguse-kesksest maailmast, mis väärtustab kõrgelt loomingu „originaalsust“, oli barokiajastul muusikaline taaskasutus täiesti tavapärane. Heliloojad pöördusid korduvalt kas iseenda varasemate helitööde või ka teiste autorite loomingu poole, mida seati uude konteksti ja erinevatele esituskoosseisudele. Taolist praktikat viljeles ulatuslikult **Johann Sebastian Bach**, kelle mitmed armastatud teosed on sündinud just sellise muusikalise materjali rände tulemusena.

Üks kompositsioone, millele Bach mitu elu andis, oli **sonaat *viola da gamba*'le ja klavessiinile nr 1 G-duur BWV 1027**. See on säilinud dateerimata autograafina ja kuulub oletatavasti Bachi Leipzigi-perioodi 1730.–40. aastatel, mil ta oli tegev linna muusikadirektori ja Tooma-kiriku kantorina. Teose varasemaks teisendiks on trionsonaat kahele flöödile ja *basso continuo*'le BWV 1039, ent muusikaurijate arvates pole seegi originaal – algteoseks on peetud kaduma läinud sonaati kahele viiulile ja *basso continuo*'le Bachi Kötheni-ajast. Sonaadi viimane osa eksisteerib ka 1730. aastatest pärit versioonis orelile (BWV 1027a). Gambasonaat G-duur järgib Arcangelo Corelli kujundatud itaalia *sonata da chiesa* (kirikusonaadi) mudelit, millele on iseloomulik neljaosaline ülesehitus: aeglane–kiire–aeglane–kiire. Uudse joonena on helilooja täielikult välja kirjutanud *continuo*-partii, tõstes klavessiini soolopillile kaalukaks dialoogipartneriks.

Bach kirjutas *viola da gamba*'le ja klavessiinile kokku kolm sonaati (BWV 1027–1029). Helilooja biograaf Philipp Spitta on nende seast välja toonud just G-duur sonaadi kui „kauneima ja puhtaima idüllil, mida üldse ette kujutada võib“.

Kuigi *viola da gamba* populaarsus oli nende sonaatide loomisajal juba hääbumas, näitavad need teosed ometi selle pilli erakordset väljenduspotentsiaali. Täna sel kontserdil ettekandele tulev sonaat G-duur kohandatuna **violale ja klavessiinile** (toimetanud Ernst-Günter Heinemann, välja andnud Henle Verlag) toetab Bachi loomingulist mõtteviisi: muusikaline idee ei ole seotud ühe konkreetse instrumendiga, vaid võib oma olemust kaotamata omandada üha uusi värve ja varjundeid.

20. sajandi esimese poole muusika oli stiilide ja suunitluste poolest väga kirev – paralleelselt impressionismiga kujunes välja ekspressionism eesotsas Uus-Viini koolkonna ja dodekafoonilise loomingumeetodiga. 20.–30. aastail lisandus neile uus nähtus – neoklassitsism, mille üheksnimiekaimaks esindajaks võib lugeda saksa heliloojat **Paul Hindemithi**. Tema helitööde loetelu, mis noodikirjastuse Schott kataloogis võtab enda alla 47 lehekülge, hõlmab praktiliselt kõiki muusikažanre kammerteostest ooperiteni.

Nooruses tegi Hindemith paljutöötavat karjääri viiuldajana: 1914. aastal sai temast Frankfurdi Ooperi orkestrant ja 1917. aastal kontsertmeister. Samal aastal mobiliseeriti ta Saksa armeesse, kus ta algul täitis muusikalisi ülesandeid, hiljem saadeti aga otsele rindele vahiteenistusse. „Terve päeva kumisevad kõrvad lakkamatust kahuritule mürast... Siin tulistatakse kõike; pole paika, kus võiks kaks või kolm päeva elada õndsas teadmatuses,“ kirjeldas helilooja sõja kakofooniat. Need traumaatilised kogemused jätsid sügava jälje nii Hindemithi maailmatunnetusele kui ka loomingule.

Tsiviilellu ja oma endisse töökohta naastes palus ta end paigutada orkestri violarühma. On võimalik, et viola pakkus talle loominguliselt vabamat positsiooni: ta ei pidanud konkureerima romantilise viiulikultuse ja särava solistitraditsiooniga. Lisaks oli viola tollal veel suhteliselt tähelepanuta instrument ning Hindemith nägi selles võimalust kujundada uut repertuaari ja tõsta viola staatust. Ta lõi violale nii kammer- kui kontsertteoseid, mis esitlevad seda ebaõiglaselt alahinnatud pilli iseseisva, tugeva ja väljendusrikka solistina. Autori violasteoste rea avab **sonaat violale ja klaverile op. 11 nr 4** (1919), milles peegelduvad Johannes Brahmsi ja Max Regeri mõjud ning Debussyst inspireeritud harmooniline mõtlemine. Nii kujuneb teosest huvitav stiililine ristumiskoht: ühelt poolt romantiline, teisalt modernsuse suunas avanev. Sonaat koosneb kolmest katkematult esitatud osast: rapsoodilise iseloomuga fantaasia, variatsioonivormis keskosa ning finaali, mis ühendab sonaadivormi ja variatsiooniprintsiibi. Teose vormiline leidlikkus, lüüriline väljenduslikkus

ja erakordselt pillipärane violakäsitus teevad sellest ühe Hindemithi varase loomingu silmapaistvama näite.

Sonaadi esiettekandel 2. juunil 1919 Frankfurdis astusid üles autor violal ja Emma Lübbecke-Job klaveril. See kontsert oli ühtlasi esimene avalik õhtu, mis oli tervikuna pühendatud Paul Hindemithi loomingule.

Evelin Kõrvits

Violamängija **Johanna Vahermägi** tegutseb vabakutselise solisti, kammermuusiku ja orkestrandina nii kodu- kui ka välismaal. Alates 2016. aastast töötab ta Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias viola ja kammermuusika lektorina.

Vahermägi on soleerinud ERSO, Jeruusalemma Muusika- ja Tantsuakadeemia kammerorkestri ning Euroopa Noorte Kammerorkestri ees kontsertidel Eestis, Iisraelis ja Itaalias. Ta on korduvalt üles astunud kammermuusikafestivalil „Voice of Music“ Iisraelis ning „Musethica“ Zaragozas ja Tel Avivis, samuti Berliini Muusikafestivalil, Pärnu Muusikafestivalil, Nargen Festivalil ja Arvo Pärdi festivalidel nii Eestis kui Moskvas. Johanna Vahermägi on teinud koostööd välismaiste muusikutega, nagu Achinoam Keisar, Ido Azrad, Guy Braunstein, Amihai Grosz, Nicolas Chumachenko, Sharon Roffmann, Roi Shiloah, Marina Chiche, Zvi Plesser ja Anna Staskiewicz ning esinenud koos eesti interpreetidega: Ivari Ilja, Triin Ruubel, Henry-David Varema, Riivo Kallasmaa, Sten Heinoja jpt.

Vahermägi on osalenud Barcelona Liceu ooperiteatri orkestri, Jeruusalemma Sümfooniaorkestri, Eesti Festivaliorkestri, ERSO, Tallinna Kammerorkestri jpt orkestrite töös ning salvestanud Vox Clamantise, Eesti Festivaliorkestri, kaasaegse muusika ansambli Ensemble Plural ja teistega Arvo Pärdi, Dmitri Šostakovitši, Luis de Pablo jt muusikat.

Johanna Vahermägi on lõpetanud Tallinna Muusikakeskkooli Viljar Kuuse õpilasena, omandanud bakalaureusekraadi Hispaanias Aragoni Kõrgemas Konservatooriumis prof Avri Levitani klassis ning magistrikraadi Iisraelis Jeruusalemma Muusika- ja Tantsuakadeemias prof Roi Shiloahi (viola) ja prof Zvi Plesseri (kammermuusika) klassides. Talle on omistatud I preemia solistide konkursil „Illa de Menorca FIDAH“ Hispaanias (2011), I preemia David Gritsi nimelisel keelpillimängijate konkursil Jeruusalemmas (2015) ja Eesti Kultuurkapitali helikunsti sihtkapitali aastapreemia (2017) tiptasemel kontserditegevuse eest.

Johanna Vahermägi mängib Thomas Urquharti 1650.–1700. aastatel valmistatud violal, mille on tema kasutusse andnud Eesti Pillifond.

Kristi Kapten on eesti pianist, kes paistab silma nii särava solistina kui ka tundliku lavapartnerina tunnustatud instrumentalistidele ja lauljatele. Ta on Tallinna rahvusvahelise pianistide konkursi võitja (2011) ja on omandanud loovuurimuses doktorikraadi (2017). Kontserdireisid on teda viinud paljudesse Euroopa linnadesse, sealhulgas mitmete rahvusvaheliste festivalide raames (Concerto del Tempietto Roomas, Glasgow West End, Edinburghi rahvusvaheline festival, Palermo Classica jt) ja Hiinasse.

Kristi Kapten on õppinud Šoti Kuningliku Konservatooriumi magistrantuuris (prof Fali Pavri) ja Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias bakalaureuseõppes ja doktorantuuris (prof Peep Lassmann). Alates 2017. aastast on ta end täiendanud prof Stefan Arnoldi juures Viinis ja Brescias. Šotimaal Glasgow's õppimise ajal võitis Kristi Kapten mitmeid preemiaid, nt Jock Holden Memorial Mozart Prize (2010) ja Walcer Prize (2013). Aastal 2011 loodud Kapten trio pälvis Šoti publiku poolehoidu ja valiti aastateks 2017–2019 muusikaorganisatsiooni Chamber Music Scotland resident-ansambliks. Residentuur pakkus ansamblile arvukalt kontserte, võimalusi osaleda meistriclassides ja tellida uusi teoseid. Ka Eestis inspireerib Kaptent mitmekülgne kontserttegevus solisti ja kammermuusikuna, sealhulgas pikaajaline koostöö maineka külalisartisti Stanislav Proniniga (viul, Saksamaa/Kanada).

Lisaks on Kristi Kapten aktiivne loovuurimuse valdkonnas, esinedes rahvusvahelistel konverents-festivalidel. Tema loeng-kontserdid on käsitlenud Ligeti ja Rahmaninovi loominguga seotud interpretatsioonilisi küsimusi. Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias juhendab ta magistrantide ja doktorantide uurimuslikke projekte ning klaveriüliõpilasi vokaalkammermuusikas. Kristi Kapten on EMTA looverialade õppejõuna Kultuurkapitali stipendiaat ja kuulub Eesti Pianistide Liidu juhatusse.

Reinut Tepp alustas muusikaõpinguid Tallinna 7. keskkooli klaveriklassis (Samuel Lazikin) ning jätkas Tallinna Muusikakeskkoolis (Eli Saviauk) ja Tallinna Konservatooriumis (prof Laine Mets). 1993. aastal jätkusid õpingud EMA magistrantuuris prof Laine Metsa klaveriklassis ja Imbi Tarumi klavessiiniklassis. Ta on täiendanud end ka Huguette Dreyfusi kursustel.

Reinut Tepp on teinud koostööd kollektiividega, nagu Tallinna Barokkorkester, Baltic Baroque, Corelli Consort, Rondellus, Tallinna Kammerorkester, Sinfonietta Rīga ja Rootsi Kammerorkester Örebros. 1998. aastast on ta tegev klavessinistina kammerorkestris Kremerata Baltica (kunstiline juht Gidon Kremer), kellega on esinenud arvukatel kontsertidel üle kogu maailma (Carnegie Hall, Royal Albert Hall, Tökyö Suntory Hall jne).

Reinut Tepp õpetab MUBA-s klavessiini ja kammermuusikat, samuti töötab ta õppejõuna Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias.

OOTAME KUULAMA

E 18.05 kell 19.00 / EMTA suur saal / tasuta

Doktorikontsert „Ta voix”

Marie Elizabeth Seager (vokaal) ja Toms Ostrovskis (klaver)

Kavas Debussy, Messiaen, Hough

R 12.06 kell 19.00 / EMTA kammersaal / tasuta

Itaalia helid. Pannelli Sonori

Mari Poll-Novakovic (viul), Virgo Veldi (saksofon),

Momir Novakovic (akordion)

Kavas Rotili, Morgia, Fauci, Di Santo, Catenaccio, Pipita, Monopoli,

Collacciani esiettekanded

EESTI MUUSIKA-
JA TEATRIAKADEEMIA

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia kontserdi- ja etenduskeskus

eamt.ee

emtasalid.ee

facebook.com/muusikaakadeemia

instagram.com/emta_ee

Palume lülitada mobiiltelefon hääletule režiimile.
Kontserdi salvestamine ja pildistamine ilma korraldaja loata
ei ole lubatud.

